

NADruk VERBODEN.

Opggericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE :

Dr J. HEIMANS, AMSTERDAM.
Dr JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE :

Dr J. HEIMANS, MICHEL ANGELO-
STRAAT 41, AMSTERDAM-ZUID.

UITGAVE VAN :

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.
ADMINISTRATIE :
2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.
POSTCHEQUE EN GIRO 15205.
GEM. GIROKANTOOR AMSTERDAM V. 6482.
BANKIERS: INCASSOBANK
(Bijk. Linnaeusstraat).

PRIJS PER JAAR f 6.50 BIJ VOORUITBETALING

ZWERFTOCHTEN DOOR OER-NEDERLAND (No. IX) EEN GRAFHEUVEL BIJ HOENDERLOO (VELUWE).

De kranten schreven reeds dat op de Veluwe weer een zeer belangrijke grafheuvel is uitgegraven.

Inderdaad belangrijk, zoo'n oeroud gedenkteken midden in de heide, bescheiden, onbekend, haast vergeten. Wij zeggen haast, want zooals het bleek was in de omtrek iemand, een oude man, een stuk „volksmond" die er van wist en kwam vertellen, dat op deze plek een schat moest begraven zijn en, misschien wisten anderen het ook; maar niemand durfde dezen schat te lichten, want . . . je kon door booze geesten vervolgd worden, kwade ziekten of een ander ongeluk krijgen en wat nog meer! Maar de redenen voor dit ontzag zijn toch verder te zoeken, want zeker speelt hier oude, wel heel oude traditie een rol, die gedurende eeuwen en eeuwen van mond tot mond ging, als afweermiddel, om de laatste rust van voorname dooden niet te verstooren. Het is dus zeker geen toeval, dit verhaaltje van een schat.

En dan de ligging van den grafheuvel op een hoogte van ongeveer 80 M!, dat is

heel hoog hier te lande. Men heeft beslist het hoogst mogelijke punt uitgezocht om een hooge doode passend te gedenken. Misschien was hij een vorst, een heerscher in oude tijden, die nu naamloos is en blijft, want toen deze tumulus werd opgeworpen bestond nog geen geschreven geschiedenis; de menschen wisten ook nog niets van ijzer, brons of koper; alleen van steen hadden zij wapens en werktuigen vervaardigd, misschien ook van hout en been, die intusschen reeds lang vergaan zijn.

Deze heuvel dagteekent uit het jongste steen-tijdperk, het z.g. Neolithicum n.l. het eind van het steen-tijdperk, wat afgeleid kan worden van in den heuvel gevonden urnen die van omstreeks 1800 v. Chr. moeten zijn. Dat is wel oud, zeer oud. In

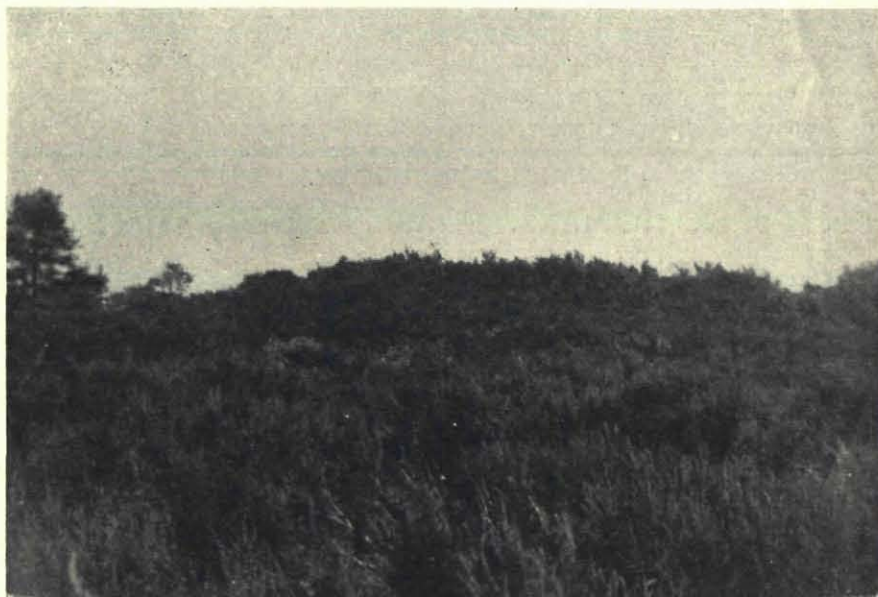

Fig. 1. *De Grafheuvel.*

andere streken van onze aarde heerschte in die zelfde tijd reeds een oude beschaving b.v. in Ur (Klein Azie) reeds ongeveer 3000 jaar v. Chr. en in Egypte regeerde 1800 v. Chr. reeds de 12e bekende Dynastie met een hoogstaande kunst en kultuur, die toen al heel oud was, terwijl daar hier nog geen sprake van was.

Echter leverde ons deze heuvel toch het bewijs, dat er ook hier reeds een zekere kultuur, een geloof aan een leven na den dood, liefde voor familieleden en ook besef voor het mooie bestond, want de 3 urnen die deze heuvel insloot waren versierd en de aanleg van den tumulus (waarover van deskundige hand later een bericht zal verschijnen) leverde het bewijs dat hier met groote zorgvuldigheid gewerkt was.

Wie echter dezen heuvel bouwden en waarmede men hem ophoogde d.w.z. met welke gereedschappen, dat weten wij niet en zullen wij vermoedelijk ook nimmer te weten komen, want daarvan is niets overgebleven. Misschien hadden zij houten

schoppen of puntige palen, misschien bewerkte men de grond met de handen en met platte steenen van de soort zooals in den heuvel één platte natuursteen van ongeveer 25 bij 25 cM. is opgegraven, die aan één kant als het ware, was scherp gemaakt. Het is maar een vermoeden, dat het zoo gebeurde, zeker is echter, dat deze heuvel van ongeveer 10 M. middellijn en in het midden plm. 1,20 M. hoog een flink stuk werk beteekende — want om hem leeg te halen met goede moderne spaden waren 6 man gedurende 4 dagen bezig — dus dat was een reuzenwerk uit liefde voor den overledene uitgevoerd, hetzij door toegewijde verwanten of door gevangenen, slaven of bedienden in dwangarbeid. Wie weet het?

Een humuskring van $\frac{1}{2}$ M. diep en $\frac{3}{4}$ M. breed liep langs den uitersten binnenrand en teekende zich perfect af tegen den geel-bruin-rooden oerzandbodem. Hier hadden palissaden gestaan, duidelijk te herkennen uit grondsporen, echter is het mogelijk dat er ook een kring van heesters rond om geplant was. Verder naar het midden kwam een kleinere en ook smallere kring van palissaden — en midden in een ca. een M. groot vierkant van palissaden waarin zich het graf van een klein kind afteekende, waarbij men een rechtop staand urntje aantrof. Het graf was te klein voor een gehurkt liggend lichaam van een volwassen mensch en kon slechts voor een kind zijn — en aangezien wij hier het middelpunt van den aanleg hebben bestaat er geen twijfel dat deze graf-tumulus voor een geliefd kindje, vermoedelijk een vorstenkind, gebouwd was.

Als wij eens van deze plek in de rondte zien, dan krijgen wij, door de bijzondere ligging hoog boven een mooi dal, ten oosten, noorden en zuiden begrensd door glooiende heuvels, die zich tot in de blauwe verten uitstrekken de indruk, dat hier een rustplaats is gekozen voor iemand, die men een bijzondere eer wilde bewijzen. De thans nog hier heerschende imposante rust wordt bij tijden slechts onderbroken door het gehamer van den zwarten specht; doch die mag hier verblijf houden en hameren, dat behoort er bij; deze groote rust bestond toen zeker ook.

Drie urnen werden in 't geheel in den heuvel gevonden. De 2 andere waren grooter, waarvan de eene heel mooi gedecoreerd met vischgraat-ornamenten, de tweede alleen met streepen. Deze 2 lagen iets hooger dan het peil van het kindergraf en ook ongeveer $1\frac{1}{2}$ M. naar links en naar rechts verwijderd. Voor de hand ligt hier de veronderstelling dat de 2 ouders, die later dan het kind zijn overleden, werden bijgezet en hun werden 2 urnen (die op zij lagen) vermoedelijk met levensmiddelen op den laatsten weg naar het onbekende meegegeven. Zeker weten wij dit alles natuurlijk niet, maar het geheel doet vanzelf deze veronderstellingen opkomen.

Al luidt dit verhaal als een oeroud sprookje, geheel gefantaseerd is het toch niet, want het berust op bewijzen, die de spade ons aan 't licht heeft gebracht. Trouwens U zult wel begrijpen, waarde lezers, dat zoo'n vondst steeds veel te denken geeft aan wie zoo onverwacht voor een oeroud monument komt te staan van zulk een eenvoudige grootheid, zoo weinig in 't oog loopend, dat het zich na ongeveer 3800 jaar nog ongeschonden, heelemaal intact aan ons kon openbaren.

Jammer genoeg is dit met grafheuvels meestal niet het geval omdat zij door, laten

wij zeggen roovers, al lang en uitsluitend voor de buit leeggeplunderd zijn, zonder

dat een wetenschappelijk onderzoek er aan te pas kon komen.

Onwillekeurig bekruipt ons een gevoel van piëteit, van poësie en religieus medeleven, als wij ons in deze zoo ver verwijderde primitieve tijden terugdenken en ons voorstellen, hoe men zich toen voor een kleine lieveling zóó inspande om hem op waardige wijze zijn laatst bedje te maken.

En hier eindigt dit „Märchen aus uralten Zeiten” beleefd op een heerlijke plek van de onge-repte Veluwe, uit een tijdperk van rust en kalmte, toen het begrip „tijd is geld” d.w.z. „haast” zeker nog niet bestond. Maar even zeker bestond al wel een soort geloof, een eeuwigheidsverwachting en daarom ook juist is het, dat deze bescheiden heuvel ons twintigste eeuwers zooveel te vertellen had.

R. OPPENHEIM.

Fig. 2. „Getuigen uit het verleden”.

teruggebracht: alleen de 3 urnen zijn medegenomen om een veilige plaats in een Museum te krijgen.

Amsterdam, Juni 1939.

TEXEL'S TOEKOMST.

II

In een vorig artikel beschouwden wij de duinen en kwamen tot een nog al hoopvolle uitkomst. Dat is geen wonder, want die duinen zijn nu voortaan natuurmonumenten: beschermde woeste grond. Alleen het stuk tusschen de palen 18 en 21 heeft de „bestemming” van badplaats, kampeerterein, badstrand. Nog